

Konfiskace ruského majetku - vyšší princip mravní

Mnozí už spali, když se jim život změnil k nepoznání. Krátce před druhou hodinou ranní 21. srpna 1968 odvysílal Československý rozhlas mimořádnou zprávu: „Včera dne 20. srpna kolem 23. hodiny překročila vojska Sovětského svazu státní hranice Československé socialistické republiky. Stalo se tak bez vědomí prezidenta republiky, předsedy Národního shromáždění, předsedy vlády i prvního tajemníka ÚV KSČ a těchto orgánů.“ Sovětská okupace Československa začala a byla následována dvacetiletým pobytom sovětských vojsk na území Československa. V důsledku toho zemřelo 406 Čechů a Slováků. Málakoho v posledních třiceti letech napadlo, že by se něco podobného mohlo v Evropě někdy opakovat. A přece. Jen pramálo by bylo potřeba upravit tehdejší hlášení rozhlasu, aby vystihlo déjà vu, které zažíváme od 24. února 2022.

Ruská invaze na Ukrajinu vyvolala okamžitou reakci Evropské unie, která přijala šest souborů sankcí, jež zahrnují mimo jiné i zmrazení majetku více než 1100 ruských občanů a firem. Zmrazení majetku však neznamená odnětí vlastnického práva, tedy změnu jeho vlastníka, nýbrž pouze dočasnou nemožnost vlastníka s takovým majetkem nakládat a brát z něj užitky. Dočasnost zmrazení je dána dobou trvání mezinárodních sankcí a ta je zase dána dobou trvání ruské invaze na Ukrajinu. Majetek ruských občanů může zůstat zmrazen velmi dlouho. Nikoliv však navěky. Co bude potom?

S pokračující ruskou agresí, s narůstajícím počtem mrtvých a stoupajícími škodami se většina států Evropské unie začíná zabývat přijetím společných pravidel umožňujících konfiskovat zmrazený majetek ruských oligarchů a politiků figurujících na sankčních seznamech a použít jej na obnovu zničené Ukrajiny. Tedy prosadit krok, který byl dosud v právním státě zcela nemyslitelný, neboť byl spojován výhradně s činy diktátorů a totalitních režimů. U nás zejména s poválečnými Benešovými dekrety a postupem komunistů po únorovém převratu v roce 1948.

Stejně jako nebyl náš právní řád připraven na krizi způsobenou pandemií koronaviru, není připraven ani na bezprecedentní přepadení Ukrajiny. Je vůbec možné, aby orgány právního státu konfiskovaly majetek soukromých osob, jak je zamýšleno? Pokud ano, jak?

Hodnotový systém většiny z nás je po Listopadu 1989 nastaven s velkou citlivostí a úctou k právům druhých, zejména k jejich životům a majetku. Článek 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod jasně uvádí, že „vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.“ Jinými slovy, konfiskace majetku bez náhrady nepřipadá v úvahu, protože zbavit kohokoliv majetku lze buď za náhradu nebo jako trest po pravomocném uznání viny v trestním řízení. Jinou možnost nám současný právní řád nedává. Nikdo to až dosud nezpochybňoval. Až dosud.

Konkrétně do únorové ruské invaze na Ukrajinu. Do současného zcela bezprecedentního porušování mezinárodního práva a všech jeho zvyklostí vojsky Ruské federace, do tisíců mrtvých, zraněných a znásilněných civilistů a stovek a tisíců zcela zničených měst, továren, domů a nemocnic. Je konfiskace ruského majetku těm, kteří se na agresivních zverstvech podílejí, a jeho použití na nápravu miliardových škod skutečně tak nemyslitelným krokem jako doposud?

Před právníky a politiky stojí právě teď zcela mimořádný úkol. Zamyslet se nad vším, co nám bylo dosud svaté. Položit si otázku, zda principy, které platí v době míru, mohou bezvýjimečně platit i v době válečné. Každý z nás musí sám v sobě nalézt odpověď, jakým činem či postupem dosáhne spravedlnosti. Není totiž příliš okamžiků v životě lidském, kdy si musíme takové otázky položit. A odpovědět si na ně tak, abychom se nemuseli stydět.

Ve známém filmu Vyšší princip schvaluje středoškolský profesor Málek zabití Reinharda Heydricha emotivními slovy: „Z hlediska vyššího principu mravního vražda na tyranu není zločinem. Já protestuji tak, jako každý čestný člověk musí protestovat“. Vyšším principem mravním se budeme muset zabývat i při posuzování otázky konfiskace majetku ruských agresorů.

JUDr. Petr Toman, LL.M.,
partner, TOMAN & PARTNEŘI advokátní kancelář, s.r.o.,
místopředseda České advokátní komory

Text byl uveřejněn v EPRAVO.CZ Magazine 2/2022

Další články:

- [Proč musí obhájce u soudu mlčet?](#)
- [Advokátní úschovy a kolektivní vina](#)
- [Buřty, pivo a nenávisť](#)
- [Kolegialita jako klíč k úspěchu](#)
- [O co aktuálně usiluje vedení ČAK?](#)
- [O důstojnosti advokátního stavu](#)
- [O úspěchu restrukturalizace rozhoduje čas](#)
- [Stojí LL.M. za to?](#)
- [Verba docent ...](#)
- [Hodiny tikají každému](#)
- [Justice před soudem](#)